

Weronia Król-Gierat

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji
Narodowej w Krakowie

ADEKWATNOŚĆ KSZTAŁCENIA JĘZYKOWEGO W SIŁACH ZBROJNYCH RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ DO REALNYCH POTRZEB UCZĄCYCH SIĘ

Adequacy of language education in the Polish Armed Forces for the real learners' needs

This paper presents the organization of language education in the Polish Armed Forces, which today focuses mostly on English instruction and is based on STANAG 6001. It highlights the importance of two key institutions, namely the Military Education Department and The Polish Armed Forces School of Languages. The final section deals with the military thematic units suggested in the language curriculum designed for soldiers and evaluates the presence of these themes in certification papers issued by the Central Examination Board for Foreign Languages of the Ministry of National Defence.

Key words: language education, military language, Polish Armed Forces

Słowa kluczowe: kształcenie językowe, język wojskowy, Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej

0. Wstęp

Jak definiuje Aleksy Romaniuk¹ (2005) *doskonalenie językowe* jest procesem aktualizowania wiedzy i umiejętności językowych w związku z gradualnym regresem sprawności zdobytych w systemie zorganizowanego nauczania i

¹ Komendant Wojskowego Studium Nauczania Języków Obcych, Przewodniczący Centralnej Komisji Egzaminacyjnej Języków Obcych Ministerstwa Obrony Narodowej.

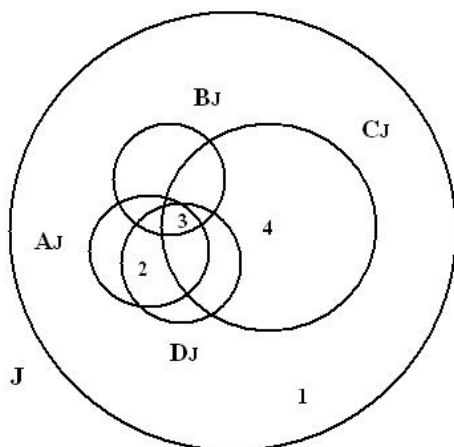
uczenia się. W Siłach Zbrojnych (SZ) owe doskonalenie związane jest z rozwijaniem kompetencji językowej stosownie do potrzeb wynikających z realizacji aktualnych zadań służbowych. W związku z realizacją owych zadań, resort Obrony Narodowej (ON) kształci i doskonali kadrę wojskową w zakresie języków obcych. W okresie obecności Polski w Układzie Warszawskim głównym narzędziem komunikacji był rosyjski, więc to na naukę tego języka kładło się nacisk. Z chwilą przystąpienia do struktur natowskich jego miejsce zajął angielski, który wciąż wiodzie prym wśród pozostałych języków. Niniejszy artykuł, w dużej mierze oparty na materiałach zaczerpniętych ze stron internetowych Departamentu Nauki i Szkolnictwa Wojskowego MON oraz Wojskowego Studium Nauczania Języków Obcych w Łodzi, stanowi opis organizacji kształcenia i doskonalenia językowego kadry wojskowej w ogólnym zarysie, ze szczególnym uwzględnieniem problemu jakości kursów językowych i certyfikowania wiedzy w zakresie języka obcego zdobytej na owych kursach. Dodatkowo, w sekcji 7 na przykładzie języka angielskiego prezentuję faktyczne przełożenie normy STANAG 6001 na ramowy program nauczania oraz podczas egzaminów resortowych ze znajomości języka obcego na poziomie 3.

1. Język wojskowy

Tradycyjnie, kategoryzacja języków specjalistycznych przeprowadzana jest na podstawie kryterium dziedzinowego/zawodowego. Poszczególne języki specjalistyczne odpowiadają odpowiednim branżom (Grucza, 2009). Doskonałym przykładem jest tutaj język wojskowy.

Przed przystąpieniem do opisu organizacji kształcenia językowego Sił Zbrojnych RP, nie sposób nie określić przedmiotu owego kształcenia, jakim jest specjalistyczny język (subjęzyk) wojskowy. W celu odnalezienia jego miejsca w odniesieniu do języka narodowego, posłużę się poniższym schematem, gdzie poszczególne elementy oznaczają kolejno:

- J – język narodowy, **AJ, BJ, CJ, DJ** – subjęzyki języka J;
- 1 – elementy językowe J nie występujące w żadnym z przedstawionych subjęzyków, ale występujące w jednym lub kilku spośród pozostałych subjęzyków J;
- 2 – elementy wspólne subjęzykom A i B;
- 3 – elementy językowe wspólne wszystkim przedstawionym subjęzykom;
- 4 – elementy językowe charakterystyczne wyłącznie dla subjęzyka C.

Rys. 1: Subjęzyki a język narodowy (Wojnicki, 1991).

Powyższa procedura przedstawiona na schemacie pozwala teoretycznie na wyróżnienie dowolnej liczby subjęzyków, w tym również subjęzyka wojskowego, który jest środowiskowo-zawodową odmianą języka narodowego używaną w wojsku (Romaniuk, 2005). Ująwszy specyfikę służby całościowo, subjęzyk wojskowy winien być ścisły, precyzyjny i zwięzły (Marciniak, 1987). Jest też on w dużej mierze definicyjny i nieekspresywny. Najistotniejszą jednak jego cechą jest podział na odmiany specjalistyczne oraz występowanie związków pomiędzy tymi odmianami. Jak dalej rozwija Romaniuk (2005), odmiana specjalistyczna subjęzyka wojskowego (inaczej słownictwo specjalne lub specjalistyczne) zawiera wyrazy i połączenia wyrazowe określające przedmioty i pojęcia, które odnoszą się do różnorodnych sfer działalności żołnierza, ale nie należą do powszechnie używanych. Romaniuk (za: Mazurek, 2003) zwraca przy tym uwagę na bogactwo leksykalne poszczególnych odmian specjalistycznych oraz szerokie spektrum tematyki, w zależności od rodzaju i stopnia organizacji sił zbrojnych, wojsk i służb. Szacunkowo, w poszczególnych odmianach funkcjonuje od kilkuset do kilkunastu tysięcy jednostek leksykalnych. Objętość wojskowych słowników zawierających najczęściej używaną leksykę sięga 40 tysięcy słów i wyrażeń oraz ponad 4 tysiące podstawowych znaków i skrótów (Mazurek, 2003). Problem doskonalenia terminologii specjalistycznej w armii jest więc niewątpliwie problemem złożonym. Toteż Romaniuk (2005) uznaje uzasadnionym wyodrębnienie w języku militarnym pojęcia terminologii ogólnowojskowej, wspólnej dla rodzajów wojsk i służb oraz terminologii wojskowo-specjalistycznej, charakterystycznej dla poszczególnych rodzajów sił zbrojnych, taktyki i logistyki.

2. Podstawa prawna kształcenia językowego w Siłach Zbrojnych RP

Kształcenie językowe w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej jest jednym z priorytetów w systemie szkolnictwa wojskowego. Jak podkreśla Departament Nauki i Szkolnictwa Wojskowego Ministerstwa Obrony Narodowej, wynika to z konieczności, by kadra WP osiągała odpowiedni poziom kompetencji komunikatywnej, nieodzownej do pełnienia obowiązków służbowych w kraju i zagranicą. Jest to również konsekwencją zobowiązań akcesyjnych dotyczących przyjęcia i wdrożenia norm językowych Sojuszu Północnoatlantyckiego.

Podstawą prawną normującą kształcenie językowe jest *Decyzja nr 501/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 29 grudnia 2010 r. w sprawie kształcenia i egzaminowania ze znajomości języków obcych w resorcie obrony narodowej*. Dokumentem standaryzacyjnym jest STANAG 6001. STANAG to skrót NATO oznaczający Standardization Agreement, określający wspólne wojskowe procedury i wyposażenia dla krajów członkowskich związku. STANAG 6001 Language Proficiency Levels opisuje i normalizuje odpowiedni poziomy znajomości języka obcego w zakresie sprawności językowych ustnych (L – słuchanie i S – mówienie) oraz pisemnych (R – czytanie i W – pisanie).

3. Stopnie zaawansowania według porozumienia standaryzacyjnego STANAG 6001

Opanowanie sprawności językowych w STANAG 6001 podzielono na następujące stopnie zaawansowania:

- 0) No proficiency : Brak istotnego lub praktycznego opanowania danej sprawności.
- 1) Survival: Stopień 1 Podstawowy.
- 2) Functional: Stopień 2 Dostateczny (zdolność wykonywania pracy w ograniczonym zakresie).
- 3) Professional: Stopień 3 Dobry (minimum profesjonalne).
- 4) Expert: Stopień 4 Bardzo dobry (znajomość profesjonalna).
- 5) Highly-articulate native: Stopień 5 Doskonały (język ojczysty lub dwujęzyczność).

W celu zapoznania się ze szczegółowym opisem powyższych poziomów zaawansowania dla poszczególnych sprawności, odwołuję do Umowy Standaryzacyjnej STANAG 6001.

4. Realizacja kształcenia językowego oraz doskonalenia zawodowego kadry Wojska Polskiego

Jak czytamy w *Planie kształcenia i egzaminowania ze znajomości języków obcych w resorcie Obrony Narodowej na rok 2012* (Trojanowska, 2011), opierającym się na *Decyzji nr 501/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 29 grudnia 2010 r. w sprawie kształcenia i egzaminowania ze znajomości języków obcych w resorcie obrony narodowej*, podstawowymi formami nauczania języków obcych w resorcie obrony narodowej są:

- 1) programowe nauczanie kandydatów na żołnierzy zawodowych w szkołach wojskowych;
- 2) kształcenie żołnierzy i pracowników resortu obrony narodowej na stacjonarnych kursach językowych;
- 3) programowe doskonalenie znajomości terminologii wojskowej w ramach systemu doskonalenia zawodowego żołnierzy na specjalistycznych kursach (studiach) trwających dłużej niż 3 miesiące;
- 4) doskonalenie żołnierzy zawodowych na kursach językowych w placówkach edukacyjnych za granicą;
- 5) doskonalenie znajomości języków obcych żołnierzy zawodowych w ramach szkolenia w jednostkach wojskowych;
- 6) nauczanie na doraźnie zorganizowanych kursach, niewymienionych w ppkt. 1-5.

Komórką właściwą w zakresie kształtowania systemu kształcenia i doskonalenia zawodowego kadry Sił Zbrojnych RP, w tym procesu kształcenia i egzaminowania ze znajomości języków obcych jest wyżej wspomniany Departament Nauki i Szkolnictwa Wojskowego, natomiast centralną instytucją językową – głównym ośrodkiem nauczania – w resorcie obrony narodowej jest Wojskowe Studium Nauczania Języków Obcych w Łodzi, utworzone w 1979 roku. Studium prowadzi kształcenie na wszystkich poziomach zaawansowania w zakresie języka angielskiego, francuskiego, niemieckiego, rosyjskiego i ukraińskiego. W uczelniach wojskowych funkcjonują także studia języków obcych, prowadzące nauczanie kandydatów na żołnierzy zawodowych oraz skierowanej na szkolenie kadry zawodowej. Ponadto, WSNJO w zależności od potrzeb resortu ON, tj. udziału polskich Sił Zbrojnych w misjach pokojowych i stabilizacyjnych w różnych rejonach świata, naucza też innych języków obcych. Będąca w strukturze Studium Centralna Komisja Egzaminacyjna Języków Obcych Ministerstwa Obrony Narodowej prowadzi certyfikacje językowe, a wydane przez nią świadectwa potwierdzające znajomość języków są honorowane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Admini-

stracji oraz Służbę Cywilną RP. Od 1998 roku w systemie egzaminowania wykorzystywana jest norma STANAG 6001. Poza działalnością dydaktyczną i egzaminacyjną, Wojskowe Studium NJO pełni także funkcje o charakterze doradczo-szkoleniowym i informacyjnym na rzecz innych ośrodków kształcenia językowego resortu, współpracując z licznymi instytucjami krajowymi i zagranicznymi zajmującymi się edukacją językową. Przedstawiciele Studium uczestniczą w organizacji i realizacji wielu przedsięwzięć szczebla centralnego m.in. konferencji naukowo-metodycznych czy obsłudze tłumaczeniowej delegacji zagranicznych przybywających z wizytą do instytucji resortu Obrony Narodowej.

Dotatkowo, Departament Nauki i Szkolnictwa Wojskowego koordynuje m.in. kursy doskonalące z języka angielskiego dla żołnierzy zawodowych urzędu MON prowadzone przez firmy cywilne. Celem takich kursów jest utrwalenie i dostarczenie nowych wiadomości oraz umiejętności językowych ze wszystkich sprawności językowych z naciskiem na elementy terminologii wojskowej i procedury STANAG 6001. W ramach DNiSW organizowane są również intensywne kursy angielskiego obejmujące zagadnienia negocjacji, prezentacji i wystąpień publicznych oraz tematyki NATO, UE i bezpieczeństwa międzynarodowego.

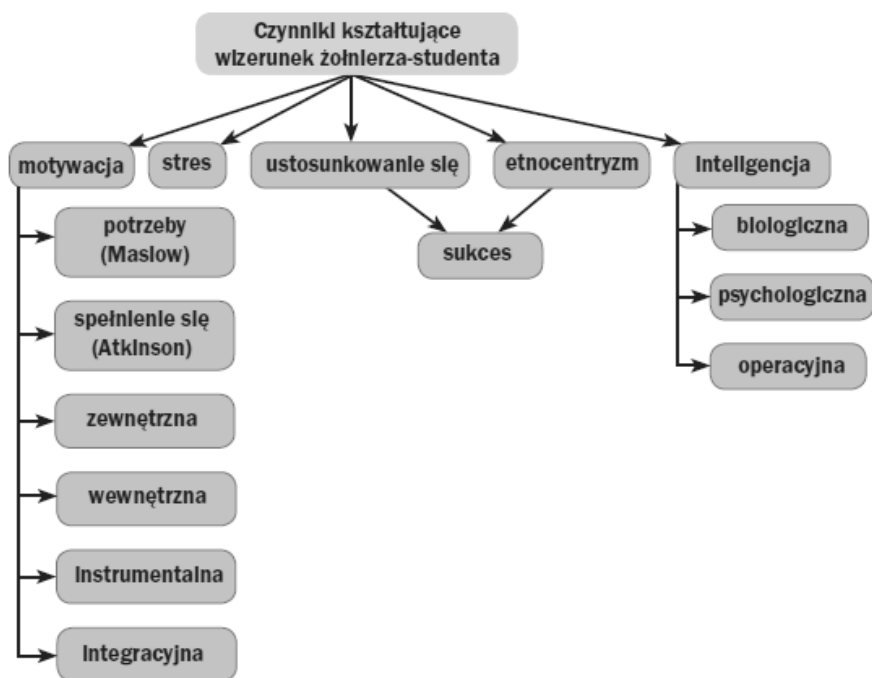
5. Profil osobowy żołnierza-ucznia

Uczestnikami kursów językowych w Siłach Zbrojnych są w większości mężczyźni, dwudziestokilkuletni i starsi. Górna granica wieku jest trudna do określenia, lecz można przyjąć założenie, że im starsi, tym bardziej złożona jest ich charakterystyka jako uczniów, a przecież w glottodydaktyce istotną kwestią jest poznanie grupy w celu jak najadekwatniejszego dopasowania jednostek lekcyjnych do jej potrzeb i możliwości. Siekierka² (2008) tłumaczy: „Dorośli uczniowie przychodzą do sal wykładowych z ogromnym bagażem doświadczeń, nie tylko związanych z kształceniem, ale też z różnorodnymi sytuacjami życiowymi. Żołnierze są grupą specyficzną, której doświadczenia są jeszcze bogatsze. Dotyczą nie tylko spraw codziennych, ale także wynikają z doświadczenia zawodowego, nierzadko są następstwem stawiania czoła problemom z kontaktem i komunikacją z przedstawicielami innych kultur i obyczajów. Ponieważ język jest nierozzerwalnie związany z kulturą danego kraju oraz z jego obyczajami, wiedza na ich temat jest niezbędna do zrozumienia wielu spraw, o których się rozmawia w czasie zajęć z języka obcego”. Jak można skonstatować z artykułu Siekierki (2008), żołnierze zawodowi, szcze-

² Wykładowca języka angielskiego w Wojskowym Studium Nauczania Języków Obcych w Łodzi.

gólnie ci wysyłani do pełnienia służby zagranicznej, odczuwają potrzebę nabycia pragmatycznej kompetencji międzykulturowej.

Stworzenie wizerunku osobowego żołnierza-ucznia jest zadaniem wymagającym od prowadzącego zajęcia dogłębnej analizy wielu czynników, które Siekierka (2008) ujmuje graficznie w następujący sposób:

Rys. 2: Czynniki kształtujące wizerunek żołnierza-studenta (Siekierka, 2008).

Mając na uwadze czytelników docelowych niniejszej publikacji, nie będę omawiać wyżej wymienionych czynników, gdyż ujawniają się one – choć w różnym nasileniu – u uczniów w każdym wieku i na wszelkiego rodzaju kursach językowych. Zasygnalizuję wyłącznie pewne prawidłowości, a zainteresowanych przejawami owych czynników u słuchaczy-żołnierzy odwołuję do artykułu pt. *Profil osobowy w nauczaniu języka obcego* autorstwa Siekierki (2008), w którym elementy powyższy schematu zostały szczegółowo przełożone na grunt kształcenie językowego w Służbach Zbrojnych.

Co istotne z punktu widzenia obranej przeze mnie tematyki, w ramowym programie nauczania języka w placówkach takich jak Wojskowe Studium Nauczania Języków Obcych zakłada się, że każdy kolejny poziom znajomości języka osiąga się w ciągu pięciu miesięcy. Z obserwacji i praktyki

dydaktycznej Siekierki (2008) wynika, że żołnierz musi przeznaczyć sporo czasu i energii na opanowanie np. nieregularnych form przeszłych czasowników czy idiomów na pamięć. Z racji swojego wieku, specyfiki służby oraz stresu (motywacja negatywna), nie *przyswaja* on jak dziecko, lecz wkłada świadomy wysiłek w uczenie się i zaliczanie testów. Wiodącą rolę w nauczaniu języków obcych żołnierzy zawodowych odgrywa przy tym motywacja instrumentalna, będąca pochodną ewentualnych korzyści z ukończenia kursu – awans zawodowy, służba poza granicami kraju, prestiż. W przypadku pozytywnego złożenia całości egzaminu w trybie eksternistycznym i uzyskanie świadectwa znajomości języka obcego na poziomie 3 i 4 Ministerstwo Obrony Narodowe przyznaje nagrody pieniężne w wysokości 4 tys. zł.

6. Kręgi tematyczne dla poziomu 3 wg STANAG 6001 w *Ramowym programie nauczania języka angielskiego w Siłach Zbrojnych* oraz ich weryfikacja egzaminacyjna

Niniejsza sekcja artykułu ma na celu przyjrzenie się treściom tematycznym realizowanym podczas kursów oraz egzaminów językowych na przykładzie poziomu 3 według klasyfikacji STANAG 6001. Kręgi tematyczne ujęte w *Ramowym programie nauczania języka angielskiego w Siłach Zbrojnych* (2009), wprowadzonym Decyzją Nr 28 Dyrektora Departamentu Nauki i Szkolnictwa Wojskowego MON z dn. 5 listopada 2009 r., obejmują dwie części: tematykę ogólną oraz specjalistyczną.

Tematyka ogólna obejmuje następujące treści:

- a) Informacje personalne.
- b) Dom, mieszkanie.
- c) Życie w domu.
- d) Szkoła, nauka, zawód.
- e) Czas wolny.
- f) Podróżowanie.
- g) Relacje międzyludzkie.
- h) Zdrowie.
- i) Zakupy.
- j) Jedzenie, napoje.
- k) Usługi.
- l) Miejsce, kierunki i strony świata.
- m) Język obcy.
- n) Pogoda.
- o) Sprawność fizyczna.

- p) Kultura i sztuka.
- q) Media.
- r) Technika i nauka (komputery).
- s) Stosunki międzynarodowe.
- t) Konflikty międzynarodowe.
- u) Ochrona środowiska naturalnego.
- v) Zdrowie.
- w) Podobieństwa i różnice kulturowe.
- x) Przesłępczość.
- y) Terroryzm.

Tematy specjalistyczne są tak dobrane, aby zapewnić absolwentom kursu zdolnoř do wykonywania obowiązków słuźbowych, jednak tylko w ograniczonym zakresie:

- a) Stopnie wojskowe i podstawowe systemy broni wszystkich rodzajów sił zbrojnych.
- b) Rodzaje sił zbrojnych i słuźb:
 - organizacja wybranego rodzaju sił zbrojnych;
 - wyposaźenie i uzbrojenie żołnierzy wybranego rodzaju wojsk i słuźb;
 - systemy uzbrojenia wybranego rodzaju wojsk i słuźb.
- c) Słuźba wojskowa:
 - kształcenie i szkolenie w siłach zbrojnych;
 - kariera zawodowa w wojsku;
 - podstawowe instrukcje i dokumenty.
- d) Ćwiczenia wojskowe:
 - podstawowe działania bojowe i szkolno-bojowe;
 - ćwiczzenia międzynarodowe;
 - podstawowe elementy rozkazu.
- e) Międzynarodowa współpraca wojskowa:
 - NATO i praca poza granicami państwa;
 - międzynarodowe jednostki wojskowe;
 - misje pokojowe i humanitarne.
- f) Podstawowe skróty w dokumentach wojskowych.
- g) Korespondencja słuźbowa – w formie pisanej i przez techniczne środki łączności.

Celem czteroczęściowego egzaminu, z którego zostały zaczerpnięte wybrane przykłady zadań, jest sprawdzenie czy zdający osiągnęli poziom 3 znajomości języka angielskiego zgodnie z opisem zawartym w Porozumieniu Standaryzacyjnym STANAG 6001. Celem niniejszej sekcji artykułu jest ilustracja sposobu zawarcia i weryfikacji treści tematycznych ogólnych i specjalistycznych w arkuszach egzaminacyjnych. *Model egzaminu z języka angielskiego*

skiego dla poziomu 3 (Ćwierzona, Pawelec, Majchrzak i Kaźmierczak, 2013) specyfikuje sytuacje komunikacyjne, w jakich osoba, która osiągnęła „level 3” powinna umieć się odnaleźć: „Język wykorzystywany jest w sytuacjach zawodowych i towarzyskich w środowisku wojskowym (np. w sztabie o składzie wielonarodowym, podczas operacji wsparcia pokoju, wielonarodowych ćwiczeń wojskowych lub podczas szkoleń zagranicznych)”.

65-minutowa część testu sprawdzająca umiejętność czytania składa się z dwóch zadań i zawiera 20 pytań wielokrotnego wyboru. Wykorzystane są autentyczne teksty z prasy lub Internetu o charakterze informacyjnym i opiniodawczym (artykuły, notatki prasowe, listy do wydawcy, fragmenty literatury popularno-naukowej i literatury faktu, recenzje, ogłoszenia, reklamy), obejmujące pełen zakres tematyczny dotyczący zagadnień wojskowych i ogólnych.

Indonesian authorities suspect that the July 17 suicide bombings of two Jakarta luxury hotels were the work of the terrorist group Jemaah Islamiah, which was responsible for the 2002 Bali attacks that killed 202 people. The blasts were condemned by President Susilo Bambang Yudhoyono, who had kept the group at bay for four years after taking office and was re-elected just nine days earlier.

Jemaah Islamiah ...

- a) protested against the president's re-election
- b) was held back during the last presidential term
- c) claimed responsibility for the recent suicide attacks

Rys. 3: Przykładowe pytanie egzaminacyjne zadania 1 – czytanie (Ćwierzona, Pawelec, Majchrzak i Kaźmierczak, 2013).

40-minutowa część testu sprawdzająca umiejętność słuchania składa się z 3 zadań i zawiera 20 pytań (wielokrotnego wyboru oraz sporządzanie notatek). Wykorzystane są tu autentyczne nagrania radiowe (wiadomości, wywiady, reportaże z dialogami) oraz nagrania studyjne (odprawa wojskowa), obejmujące swym zakresem pełen zakres tematyczny dotyczący zagadnień wojskowych i ogólnych.

You are going to listen to an officer giving a briefing. You will hear the briefing twice. Complete the notes by putting short phrases into the boxes.

There will now be a pause of 40 seconds to allow you to look at the notes.

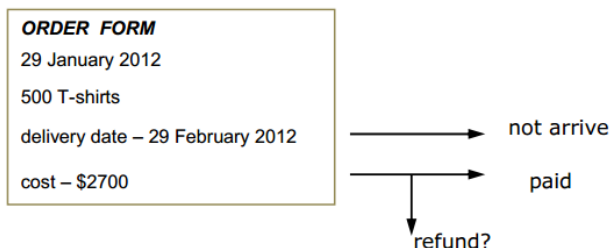
15. The scale of the nearest Joint Warrior exercise will be enlarged by adding ...

16. Inexperienced soldiers have to go through ...

Rys. 4. Przykładowe pytania egzaminacyjne zadania 3 – słuchanie (Ćwierzona, Pawelec, Majchrzak i Kaźmierczak, 2013).

90-minutowa część testu sprawdzająca umiejętność pisania składa się z dwóch zadań. Zadanie 1 polega na napisaniu dwóch rodzajów tekstów (A. listu formalnego z wykorzystaniem podanych informacji oraz B. formalnej notatki służbowej, która może być związana z listem z części A). Zadanie drugie polega na napisaniu sprawozdania.

*You have ordered T-shirts for your battalion from a private company. They still have not been delivered. Write a letter of complaint to the manufacturer. Write about **100 – 120 words**. Remember not to copy the exact phrasing of the task instructions! Otherwise, you will be penalised.*

NOTES:

- talked to Sales Rep. John Jones – delivery March 8
- T-shirts still not here

Rys. 5: Przykładowe zadanie egzaminacyjne 1, część A – pisanie (Ćwierzona, Pawelec, Majchrzak i Kaźmierczak, 2013).

Okolo 25-minutowa część testu sprawdzająca umiejętność mówienia składa się z dwóch zadań i obejmuje tematy tak ogólne jak zawodowe: *briefing* (3-4 minutowy monolog z wykorzystaniem podanych informacji) oraz

komentowanie; rozmowa na temat zagadnienia podanego na bilecie egzaminacyjnym oraz odpowiadanie na pytania egzaminatora, które są tematyicznym rozwinięciem biletu.

On a peacekeeping mission you are responsible for security on the base. As there have been some attacks recently, you are tasked with improving security. Give a briefing on possible solutions, describing advantages and disadvantages of two of them. Recommend one and explain why.

Possible ways of improving security:

- more men
- lights and cameras
- other

Rys. 6: Przykładowy zadanie egzaminacyjne z *briefingu* – mówienie (Ćwierzona, Pawelec, Majchrzak i Kaźmierczak, 2013).

Uznać należy, że arkusze Centralnej Komisji Egzaminacyjnej Języków Obcych MON są zgodne z normami STANAG 6001, jednak gdy spojrzeć na materiały certyfikacyjne bardziej krytycznym okiem okazuje się, że są one stosunkowo ostrożne w stosowaniu terminologii wojskowej. Zdaniem Romaniuka (2005), egzaminy CKEJO MON egzekwują leksykę militarną jedynie w bardzo ogólnie rozumianych sytuacjach wojskowych występujących w tekstach źródłowych przeznaczonych dla wykształconego użytkownika języka, niekoniecznie z przeszkoleniem żołnierskim.

7. Uwagi końcowe oraz implikacje dydaktyczne

Kształcenie językowe w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej jest zorganizowane i zinstytucjonalizowane, jednak wymagałoby głębszego przemyślenia. Wciąż pozostaje pytanie, kto w praktyce jest predysponowany do prowadzenia zajęć z terminologii wojskowo-specjalistycznej? Lektorzy cywilni, często nierozumiejący precyzyjnej terminologii militarnej w języku ojczystym, nie są do takiej pracy wystarczająco przygotowani, a to oni w dużej mierze stanowią ciało pedagogiczne kształcące polskie szeregi. Romaniuk (2005) uważa, że nauczycieli języka wojskowo-specjalistycznego należy poszukiwać wyłącznie wśród kadry zawodowej lub byłej kadry zawodowej posiadającej biegłą znajomość języka. Istotą doskonalenia Armii nie jest bowiem kształcenie językowe polegające na zagłębianiu się w coraz bardziej skomplikowane struktury języka, ale na wzbogacaniu zasobu pojęć i zwrotów funkcjonujących w typowych sytuacjach ich użycia stosownie do potrzeb służbowych kursantów.

Obecnie żołnierze uczą się w zasadzie języka ogólnego, z uwzględnieniem specjalistycznego słownictwa i aktów komunikacyjnych właściwych dla interesujących ich kontekstów użycia języka obcego w bardzo wąskim zakresie.

Treści tematyczne/programowe uważam za niedostatecznie przystosowane do realnych potrzeb uczących się. Wziąwszy pod uwagę mnogość rodzajów sił zbrojnych, taktyki i logistyki, celowym wydaje się wyodrębnienie w języku wojskowym pojęcia terminologii ogólnowojskowej, wspólnej dla rodzajów wojsk i służb oraz terminologii wojskowo-specjalistycznej (Romaniuk, 2005). Tematy specjalistyczne zaproponowane w STANAG 6001 mogłyby stanowić krąg ogólnowojskowy³, natomiast poszczególne rodzaje sił zbrojnych⁴ wymagają opracowania precyzyjnych treści, odpowiednio skierowanych do:

- Wojsk Lądowych:
 - Wojsk Pancernych i Zmechanizowanych,
 - Wojsk Aeromobilnych.
 - Wojsk Rakietowych i Artylerii,
 - Wojsk Łączności i Informatyki,
 - Wojsk Obrony Przeciwlotniczej,
 - Wojsk Chemicznych,
 - Wojsk Inżynieryjnych,
 - Wojsk Rozpoznania i Walki Elektrotechnicznej;
- Sił Powietrznych:
 - Wojsk Lotniczych,
 - Wojsk Obrony Przeciwlotniczej,
 - Wojsk Radiotechnicznych;
- Marynarki Wojennej, z wyróżnieniem:
 - Brygady Lotnictwa Marynarki Wojennej,
 - Biura Hydrograficznego Marynarki Wojennej wraz z Dywizjonom Zabezpieczenia Hydrograficznego Marynarki Wojennej;
- Wojsk Specjalnych:
 - Jednostki Wojskowej Komandosów,
 - Jednostki Wojskowej GROM,
 - Jednostki Wojskowej FORMOZA,
 - Jednostki Wojskowej NIL,
 - Jednostki Wojskowej AGAT;
- Żandarmerii Wojskowej.

Wyżej zaproponowany podział wymaga zorganizowania wieloetapowego systemu doskonalenia językowego w Siłach Zbrojnych RP. Każdy żoł-

³ Z uwagi na specyfikę Narodowych Sił Rezerwowych, początkowy etap kształcenia językowego mógłby ograniczyć się do nauczania języka obcego ogólnego oraz terminologii ogólnowojskowej.

⁴ Logistyka oraz taktyka i sztuka operacyjna powinny być ujęte odrębnie i stanowić doskonalące kursy językowe.

nierz powinien przejść kurs języka obcego ogólnego z elementami terminologii ogólnowojskowej, a następnie zapoznać się z terminologią wojskową-specjalistyczną dla odpowiedniej struktury WP, pogłębiając jej znajomość na kolejnych stopniach kursów doskonalących. Doskonalenie języka obcego w SZRP mogłoby zatem przyjąć cechy kształcenia ustawicznego, z uwzględnieniem e-learningu podczas pełnienia służby zagranicą.

Konieczność wstępnego kursy języka obcego ogólnego motywuję przekonaniem, że specjalistyczny język wojskowy nie jest kompletny sam w sobie, jest ściśle związany z językiem ogólnym, będąc jakoby jego rozszerzeniem – głównie w sferze leksykalnej. Charakterystyczne dla języków specjalistycznych jest to, że ich fonemiki, grafemiki, morfemiki i gramatyki pokrywają się językiem ogólnym, natomiast ich składy leksykalne pokrywają się tylko częściowo (Grucza, 2013).

Reasumując, kształcenie językowe Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej powinno stanowić nieodłączny element permanentnego doskonalenia zawodowego kadry Wojska Polskiego. Moim zdaniem, uszczegółowienie specjalistycznych kręgów tematycznych oraz etapowość to klucze do sukcesu w nauczaniu języka obcego dla celów wojskowych. Podzielam przy tym pogląd Gruczycy (2013), że szeroko rozumiana lingwistyka języków specjalistycznych musi włączyć w obręb swoich zainteresowań odpowiednie zagadnienia glottodydaktyczne.

BIBLIOGRAFIA

- Ćwierzona, D., Pawelec, E., Majchrzak, A., i M. Kaźmierczak. 2013. Model egzaminu z języka angielskiego Poziom 3 wg STANAG 6001. Specyfikacje i egzamin przykładowy. Łódź: Centralna Komisja Egzaminacyjna Języków Obcych Ministerstwa Obrony Narodowej http://www.wsnjo.wp.mil.pl/plik/file/Do_pobrania_-_Mat._Egzaminacyjne/Modele/L3_Model_Exam_2013.pdf DW 28.08.2013.
- Decyzja nr 501/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 29 grudnia 2010 r. w sprawie kształcenia i egzaminowania ze znajomości języków obcych w resorcie obrony narodowej http://www.wsnjo.wp.mil.pl/plik/file/Do_pobrania_-_Dokumenty_i_Programy/decyzja_501_z_29-12-2010.pdf DW 25.08.2013.
- Departament Nauki i Szkolnictwa Wyższego <http://www.dnisw.mon.gov.pl> DW 26.08.2013
- Grucza, S. 2009. „Kategoryzacja języków (specjalistycznych) w świetle antropocentrycznej teorii języków ludzkich” (w) *Komunikacja specjalistyczna*. Tom II. Specyfika języków specjalistycznych. Warszawa: Uniwersytet Warszawski: 15-30.
- Grucza, S. 2013. *Od lingwistyki tekstu do lingwistyki tekstu specjalistycznego*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Instytutu Kulturologii i Lingwistyki Antropocentrycznej Uniwersytetu Warszawskiego.
- Marciniak, S. 1987. *Język wojskowy*. Warszawa: Wyd. Ministerstwa Obrony Narodowej.

- Mazurek, Z. 2003. „Współczesne zjawiska zachodzące w terminologii wojskowej” (w) Terminologia wojskowa. Stan aktualny i kierunki rozwoju (p.k. Terminologia 1). Warszawa: AON: 43-51.
- Porozumienie standaryzacyjne STANAG 6001 – Edycja 3 – tekst angielski http://www.wsnjo.wp.mil.pl/plik/file/Do_pobrania_-_Dokumenty_i_Programy/Porozumienie_standaryzacyjne_STANAG_6001_edycja_3_angielski.pdf DW 26.08.2013.
- Porozumienie standaryzacyjne STANAG 6001 – tekst polski http://www.wsnjo.wp.mil.pl/plik/file/Do_pobrania_-_Dokumenty_i_Programy/Porozumienie_standaryzacyjne_STANAG_6001_edycja1.pdf DW 26.08.2013.
- Ramowy program nauczania języka angielskiego w Siłach Zbrojnych Edycja III /poziomy 1-3 wg STANAG 6001/ w opracowaniu zespołu autorskiego WSNJO obowiązujący od 5 listo pana 2009 r. http://www.wsnjo.wp.mil.pl/plik/file/Do_pobrania_-_Dokumenty_i_Programy/ramowy_program_nauczania_jezyka_angielskiego_2009.pdf DW 28.8.2013.
- Romaniuk, A. 2005. „Doskonalenie znajomości obcojęzycznej terminologii wojskowej” (w) Przegląd Wojsk Lądowych 11/2005: <http://www.wsnjo.wp.mil.pl/pl/94.html> DW 25.08.2013.
- Siekierka, S. M. 2008. „Profil osobowy w nauczaniu języka obcego” (w) Kwartalnik Bellona 4/2008. Ministerstwo Obrony Narodowej: 122-127.
- Trojanowska, E. 2011. Plany kształcenia i egzaminowania ze znajomości języków obcych w resorcie Obrony Narodowej na rok 2012. Warszawa: Departament Nauki i Szkolnictwa Wojskowego Ministerstwa Obrony Narodowej http://www.dnisw.mon.gov.pl/plik/file/Kursy_jezykowe/plan_2012_komplet.pdf DW 28.08.2013.
- Wojnicki, S. 1991. Nauczanie języków obcych do celów zawodowych. Warszawa: WP. Wojskowe Studium Nauczania Języków Obcych <http://www.wsnjo.wp.mil.pl> DW 26.08.2013.